

PRIMELE ALEGERI PARLAMENTARE DIN JUDEȚUL NĂSĂUD, ORGANIZATE DUPĂ URCAREA PE TRON A REGELUI CAROL II

Ovidiu Bindea*

DOI: 10.2478/amsh-2022-0024

Abstract

The First Parliamentary Elections In Năsăud County, Organized After The Accession Of King Carol II

The elections organized in 1931 represent the first electoral events after the ascension to the throne of King Carol II. The weak authority of the regency meant that the restoration was done without any major opposition from the citizens, who, on the contrary, welcomed the event. In Năsăud county, Carol's arrival and proclamation as king was received with great enthusiasm by the population and the authorities.

After the resignation of the P.N.Ț government, the King tasked N. Iorga to form a government of national union. This government was, in fact, the first technocratic government in Romanian history. The national union was also organized in Năsăud county, where it had a joint list with the liberals and campaigned against P.N.Ț. By appointing this government, the King wanted to show the parties that a government can be made outside of the parties.

After the June 1931 general elections in Năsăud county, the National Union obtained the two senatorial mandates and one deputy mandate, the People's Party received one deputy mandate, and the other deputy mandate went to P.N.Ț. The Iorga government was actually an attempt by King Carol II to govern outside of the parties and over the parties, an experiment that ultimately was a failure, the following governments belonging to the parties.

Keywords: *Elections; Parties; Regency; National Union; Restoration*

Restaurația și cum a fost ea percepută în județul Năsăud

Instalarea la putere a Partidului Național-Țărănesc în anul 1928, pe un val de simpatie nemaiîntâlnit în istoria democrației parlamentare românești, culminată și cu rezultatul zdrobitor obținut în alegeri, părea că oferă României o navigare politică pe ape liniștite. Schimbarea „cârmaciului” liberal cu cel țărănist, readucea pe scena politică ideea rotativei guvernamentale, caracteristică Vechiului Regat¹. Moartea regelui Ferdinand a fost o puternică lovitură pentru

---

* Ph.D. Candidate, George Emil Palade University of Medicine, Pharmacy, Sciences and Technology of Târgu Mureș, ovidiubindea81@gmail.com

¹ Asta chiar dacă de formă existau alte „ingrediente”: un mare număr de partide, dar care erau partide mici, unele regionale, altele încheiate în jurul unor lideri sau în

liberali, domnia regelui Mihai însemnând de fapt trecerea rolului de arbitru în desemnarea premierilor de la rege la regența instituită la 1927 și care putea să fie influențată și de către alte grupări politice². Trecerea în anonimat a mareșalului Averescu și a Partidului Poporului după 1927, fuziunea dintre țărăniștii lui Mihalache și naționaliștii lui Maniu, a condus la convingerea că guvernarea țării va fi făcută alternativ de către P.N.Ț și P.N.L, cele două mari grupări politice. Existau astfel toate premisele pentru o guvernare binomială, împărțită între liberali și naționali-țărăniști. Acest fapt era întărit și de legea electorală din 1926 care convenea partidelor mari și care îngreădea posibilitatea micilor partide de a accede la guvernare.

Guvernarea țării era de fapt o luptă în doi, în care fiecare actor încerca să profite de pașii greșiți făcuți de celălalt, să speculeze erorile politice ale adversarilor și să încerce să obțină sprijinul regenței. Neșansa național-țărăniștilor a fost că guvernarea începută de ei în 1928 s-a suprapus peste marea criză economică (1929-1933) care a biciuit întreaga planetă. Toată această conjunctură economică nefavorabilă a provocat un puternic declin în economia românească, datorită scăderii prețului la cereale și a lipsei surselor de finanțare. Oricum, situația economică a țării era îngreunată și de moștenirea primită de la liberali prin Vintilă Brătianu, inițiatorul unui „naționalism economic”³, care, pentru consolidarea capitalului autohton a impus politica „prin noi înșine”, de limitare sau chiar îngreădire a intrării capitalului străin în economie. P.N.Ț a schimbat strategia economică impunând principiul „porților deschise”, prin care încerca atragerea capitalului străin.

Aceste două concepte, a naționalismului economic și a libertății de mișcare a capitalului, sprijinite, primul de liberali și al doilea de naționali-țărăniști, au caracterizat evoluția economică a țării în perioada interbelică. Politica P.N.Ț nu a fost o politică de subordonare față de capitalul străin ci, de fapt, avea în vedere obținerea de credite ieftine pentru agricultură. Dar pentru a avea acces la aceste credite ieftine, era nevoie în primul rând de eliminarea barierelor din calea circulației capitalului (atât cel autohton, cât mai ales cel străin)⁴. Grigore Gafencu prezintă urmările aplicării celor

---

jurul unor idei ale extremei stânga sau dreapta. Ponderea acestora nu trecea de 10 procente, cel puțin până în 1937, astfel că ele nu puteau ajunge la guvernare pe cale constituțională, ci doar în urma unor manevre ale intereselor din jurul monarhiei.

² De fapt venirea lui Maniu în fruntea guvernului s-a produs ca urmare a presiunii extraordinare exercitate de către P.N.Ț la nivelul întregii țări contra liberalilor, presiune care a determinat regența să atribuie guvernarea național-țărăniștilor.

³ Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2011, p. 328.

⁴ *Ibidem*, pp. 328-329. În opinia autorului, naționalismul economic al lui Vintilă Brătianu a creat numeroase piedici în calea circulației capitalului internațional, iar

două principii: „Prima idee [cea a naționalismului economic -n.n] menține oligarhiile, dar distruge gospodăriile. A doua deschide hotarele pentru schimbul de bunuri, de bani și de idei- în zilele de azi, ea întărește democrația”⁵.

Creditarea micii proprietăți țărănești a fost marea problemă a agriculturii românești de după reforma agrară, sarcină care nu a fost realizată de liberali, astfel că era oarecum de datoria național-țărăniștilor de a-i găsi rezolvarea. Însă soluțiile găsite de ei nu au îmbunătățit situația țăranimii, fapt care a dus și la o îndepărtare a alegătorilor de la sate de P.N.Ț.

Pe fondul acestor tensiuni interne și externe, în iunie 1930 fostul prinț moștenitor Carol sosește în țară cu intenția de a-și detrona fiul și de a se proclama rege. Această „telenovelă” a reîntoarcerii lui Carol a început, de fapt, chiar din momentul în care el a renunțat la tron și a plecat în străinătate alături de Elena Lupescu. Nici nu se uscaseră bine cerneala pe actul de la 4 ianuarie 1926, că și începuseră discuțiile cu privire la o reîntoarcere a fostului principe. Tonul l-au dat național-țărăniștii, dar s-au alăturat și cei din Partidul Poporului și, în general, cei care erau împotriva liberalilor. Fiecare încerca să folosească această armă, care devenise Carol Caraiman, așa cum se numea fostul moștenitor la tronul Românie, pentru propriul interes politic și pentru șantaj.

Încă din vara anului 1927, reprezentanți ai național-țărăniștilor, în frunte cu Virgil Madgearu, Mihai Popovici, Viorel Tillea și alții, l-au vizitat pe Carol la Paris, unde acesta locuia, pentru a-i transmite acceptul liderului Iuliu Maniu pentru revenirea în țară, cu condiția despărțirii de Elena Lupescu. Dar datorită tergiversării și evitării din partea lui Carol a unui răspuns ferm în această privință, național-țărăniștii au fost nevoiți să spună public că nu au tratat cu el și nici nu au uneltit contra regentei⁶. Dar P.N.Ț a continuat tatonările cu fostul principe și în primăvara anului 1928, acesta trebuia să zboare din Anglia în România, pentru a participa la adunarea național-țărăniștilor de la Alba-Iulia. Se urmărea, cu ajutorul lui Carol, să se pună presiune pe regentă pentru atribuirea formării guvernului. Dar în urma presiunilor făcute de guvernul

---

politica promovată de P.N.Ț a „avut drept țel asistența economică pentru țărănime și, pe această cale, consolidarea sistemului democratic”.

⁵ Grigore Gafencu, *Însemnări politice 1929-1939*, București, Editura Humanitas, 1991, p. 189.

⁶ Ioan Scurtu, *Din viața politică a României (1926-1947). Studiu critic privind istoria Partidului Național-Țărănesc*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983, p. 90.

român la Londra, lui Carol i s-a impus părăsirea Angliei în termen de 48 de ore, pe motiv că a abuzat de ospitalitatea pe care a primit-o⁷.

Venirea lui Carol în țară s-a întâmplat la momentul oportun pentru el, atunci când criza economică își făcea simțită prezența tot mai intens, când încrederea populației în național-țărăniști începea să scadă simțitor, când regența, mai ales după alegerea lui Sărățeanu⁸, dădea impresia unei totale lipse de autoritate, fiind văzută mai mult ca o anexă a guvernului. Toate aceste stări au dus la creionarea unei opinii în rândul populației, în ceea ce privește revenirea lui Carol în țară, văzută ca un colac de salvare pentru România.

Și în județul Năsăud venirea lui Carol și proclamarea ca rege a fost primită cu mare entuziasm de populație și de autorități. Într-o telegramă adresată de prefect Președintelui Consiliului de Miniștri din 10 iunie 1930, se demonstrează încă o dată că reprezentanții autorităților nu sunt altceva decât niște politrucii gata oricând să sărute mâna celui care deține vremelnice puterea și că, pentru a-și câștiga oarece favoruri, sunt gata să-l preaslăvească din toate puterile. Este o competiție între funcționari, autorități și între județe de a organiza fiecare o manifestație cât mai emoționantă de susținere pentru noul rege, care să le poată aduce beneficii personale. Această veste a sosirii prințului Carol în țară, văzut ca salvatorul țării, așteptat cu mult dor de toată suflarea românească „ne-a umplut inimile noastre ale tuturor de o nemărginită bucurie. Populația întreagă a județului nostru, fără deosebire de neam și lege, toți cetățenii orașului de reședință și a comunelor rurale prăznuiesc deja de 3 zile într-un nesfârșit entuziasm marele eveniment”⁹.

La această bucurie și-au dat mâna armata, autoritățile, poporul și minoritățile, care împreună manifestează în delir pe „străzi, în localuri publice, în biserici arătându-și prin grai și fapte mare

---

⁷ A se vedea pe larg acest subiect în Alex. Mihai Stoenescu, *Istoria loviturilor de stat în România 1821-1999*, vol. 2 *Eșecul democrației române*, București, Editura Rao, 2010, pp. 309-314.

⁸ Activitatea regenței este prezentată ca o instituție nefuncțională chiar de către Patriarh, unul dintre membrii ei care spunea că „țara nu merge pentru că n-are cap, Prințul își fumează țigările, Sărățeanu cercetează cărțile, eu, un preot, nu pot decât să încerc a împăca”. Nicolae Iorga, *Memorii*, vol.V, București, Editura Națională S. Ciornei, s.a., p. 373. Nechifor Crainic, pentru a arăta incapacitatea regenței de a gestiona problemele țării, o numea „racul, broasca și știuca”. Nechifor Crainic, *Zile albe, zile negre*, București, Editura Casa editorială Gândirea, 1991, p. 208.

⁹ Arhivele Naționale ale României, Serviciul Județean Bistrița-Năsăud (în continuare A.N.B.N), Fond *Prefectura județului Năsăud, documentele prefectului, nr. de bază*, dos. nr. 376/1930, f.14. Este o atmosferă de basm, unde petrecerea ține 3 zile și 3 nopți, iar prințul, Făt-Frumos după multe căutări, lupte, încercări, biruind vrăjmași de pe alte tărâmurii a reușit să-și întâlnească în sfârșit ursita și împreună se urcă pe tronul împărăției. Cam așa era atmosfera în țară și la Năsăud, iar Făt-Frumos era reprezentat de Carol I II-lea, în timp de „împărăteasa” era bineînțeles, Elena Lupescu.

mulțumire sinceră și fericire văzând în capul Țării pe de toți iubitul Rege Carol II”. Pentru acest eveniment tot județul a îmbrăcat haine de sărbătoare, iar pentru ca atmosfera să fie și mai scilpitoare, „muzicile și fanfarele cântă pe străzi”, în timp ce populația „aclamă în delir pe noul Rege”¹⁰.

Alegeri parțiale pentru Senat - martie 1931

În urma demisiei senatorului Adrian Oțoiu din 4 februarie 1931, numit director la Banca Națională, se vor organiza alegeri pentru un post de senator la colegiul consilierilor comunali și județeni în data de 27 martie 1931, așa cum a fost prevăzut prin Înaltul Decret Regal nr. 441/1931 din 17 februarie 1931, publicat în Monitorul Oficial nr. 45 din 24 februarie 1931.

Existând o nouă lege a administrației locale, Ministerul Justiției trimite o circulară către prefectură, prin care precizează că la aceste alegeri vor vota consilieri județeni, ai comunelor urbane, ai municipiilor, consilierii aleși ai comunelor rurale compuse din mai multe sate, ai comunelor rurale formate dintr-un singur sat și suburbane, precum și primarii și ajutorii de primari ai acestor unități administrative. Consilierii sătești nu vor fi convocați, deoarece ei nu au caracterul de consilieri comunali¹¹.

Pentru aceste alegeri au fost depuse trei candidaturi: Victor Moldovan, din partea Partidului Poporului, Laurențiu Oanea de la liberali și protopopul Ștefan Buzilă, de la P.N.Ț.

Liberalii au dus o campanie activă și dură, lansând acuzații către P.N.Ț și Partidul Poporului. Într-un manifest electoral al comitetului P.N.L din județul Năsăud tipărit la 20 martie 1931, Laurențiu Oanea candidatul și președintele județean al P.N.L, cere consilierilor să nu mai voteze cu roata (semnul P.N.Ț), care a dus țara la marginea prăpastiei, a mințit cetățenii și a adus sărăcia neagră asupra comunelor. Încercând să-i sensibilizeze și mai mult pe cei care urmau să aleagă la 27 martie și care în mare parte erau țărani, oameni simpli, propaganda liberală acuză că greutățile țării sunt

---

¹⁰ *Ibidem*. Și pentru a fi siguri că toată această muncă a autorităților, care a izvorât din iubirea sinceră a poporului față de noul suveran ajunge și la urechile acestuia, telegrama se încheie cu rugămintea de a o aduce la cunoștința „Înaltului Tron”, împreună cu toată supunerea și venerația față de regele Carol al II-lea. Dar în decurs de 10 ani, clasa politică în fruntele cu regele, au reușit să transforme acest basm într-un coșmar, făcând din România anilor 1940, doar o umbră a României Mari. Toată această primire fastuoasă a noului rege, cu toată bucuria, uneori chiar sinceră a poporului în acele momente de greutate economică, este într-un contrast evident cu momentul părăsirii țării de către Carol al II-lea, în septembrie 1940, când asupra trenului regal s-au tras focuri de armă.

¹¹ A.N.B.N, Fond *Prefectura județului Năsăud, documentele prefectului, nr. de bază, dos. nr. 249/1931, f. 4.*

datorate împrumuturilor făcute de guvernul național-țărănesc din ultimii ani, al căror folos aparține doar „cămătarilor” care l-au dat, iar pentru a le rambursa, poporul va trebui să-și tragă „dela gura copiilor și ultima mușcătură de pâine”¹².

Despre candidatul național-țărăniștilor, protopopul Ștefan Buzilă, liberalii spun că este președintele de tristă amintire de la conducerea fondurilor grănicerești și de la Camera Agricolă, care a „prădat” fondul de burse prin acordarea unor diurne mari, împreună cu „deputatul nepriceput” Leonida Pop și cu „neputinciosul senator” Nicolae Rogneanu. Candidatul averescan, Victor Moldovan, este acuzat că în perioada de 3 luni în care a fost subsecretar de guvern, „fără scaun, fără masă de scris”, ar fi avut acces la fondurile secrete ale Ministerului de Interne, astfel că are sumele necesare pentru „propaganda atât de necuviincioasă ce o face” în timp ce cutreieră județul și „face fâgădueli, pe cari singur nu le crede și turbură mintea ușor crezătoare a domnilor consilieri”¹³.

Bineînțeles că P.N.L este văzut ca singurul în măsură să scape țara de sărăcie, realizările lui sunt hiperbolizate, când se afirmă că atunci când guverna acest partid, „din România mică a făcut cea mai bogată țară a Europei, iar în România mare a pus în mișcare capitaluri mari, cu cari s-a condus viața economică a comunelor și a tuturor cetățenilor”, când toată lumea avea bani și bunăstare. Laurențiu Oanea este prezentat ca fiind acel luptător politic de care are nevoie județul, și care în trecut a ajutat comunele județului în timpul reformei agrare și pe cele grănicerești prin înființarea Regnei, instituție care a fost stricată de către „rotarii național-țărăniști fără suflet, fie din prostie și nepricepere, fie din rea voință, ură și vrășmășie”¹⁴.

Tot pentru aceste alegeri, Laurențiu Oanea trimite și o scrisoare către consilieri cu drept de vot prin care îi roagă să-i acorde încrederea și le cere să nu se lase influențați de ordinele primite de a vota cu Ștefan Buzilă, candidatul guvernamental sau de fâgăduielile făcute de Victor Moldovan. Le cere alegătorilor consilieri să asculte promisiunile care li se fac, dar când intră în cabina de vot să se ghideze fiecare după credința și știința pe care o are¹⁵.

---

¹² A.N.B.N, Fond *David Alexa*, dos. 124, f. 4.

¹³ *Ibidem*. Surprinde formularea pe care au folosit-o liberalii, care spun despre consilieri că au mintea „ușor crezătoare”, lucru ce pare mai degrabă o jignire adusă acestora și care poate a contribuit și la rezultatul foarte slab obținut de Laurențiu Oanea.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*, f. 5. În mare parte scrisoarea trimisă de Oanea consilierilor cuprinde cam aceleași lucruri ca și manifestul electoral, dar mai pe scurt și fără atacurile la Victor Moldovan și Ștefan Buzilă.

Pentru a fi și mai convingători, liberalii au apelat și la propaganda în versuri pentru a se apropia de alegători și a-i convinge să le acorde votul. Astfel, atunci când vor sosi „rotarii” să le ceară votul „Să le spuneți cu dreptate/Că v-ați săturat de toate/Și acum ca niciodată/Nu vă faceți punte lată/Ca să treacă nici din milă/Candidatul lor Buzilă/Popă și consilier în sat/Tot așa la comitat/Ca să-și umple bine traista/Acum nu-i destul din sat/Vrea ștolă și din Senat”. Despre Victor Moldovan, candidatul averescan la postul de senator, se spune că „Ici-colea pe unde știe/Mai dă și fotografie/Când va fi pe la Șieu/Va da munții din Bârgău/În valea Bârgăului/ va da grâul Târgului/Ba pădure, ba pășune/Ca să fie toate bune”. Soluția la toate nedreptățile și problemele țării și ale județului este sosirea liberalilor la guvernare: „Că sub vremea liberală/A fost mult mai bine’n țară/Să iasă senator Oanea/Ca să ne aline foamea”¹⁶.

Liberalii, care au avut rezultate foarte slabe la alegerile trecute chiar și atunci când au organizat alegerile și se aflau la putere, încep să se organizeze mai bine, să comunice cu alegătorii, să tipărească manifeste electorale, care dovedesc că exista o echipă de campanie la nivelul județului. Laurențiu Oanea, cu toate că a dus o campanie bazată pe atacuri violente la adresa adversarilor și care se pare că nu a avut succes, a dovedit totuși că este un bun lider, un bun organizator care a reușit să facă ordine în organizația județeană a liberalilor și ușor, va reuși să facă din organizația locală a P.N.L o grupare care va conta în luptele electorale viitoare.

Numărul total al alegătorilor la acest colegiu era de 1.293, din care 1.227 au votat, iar 12 voturi au fost anulate¹⁷. Victoria a revenit candidatului național-țărănist, care a obținut 602 de voturi. Victor Moldovan a obținut 486 voturi, în timp ce Laurențiu Oanea a fost votat de doar 127 de consilieri. Comisiunea verificatoare a titlurilor noilor senatori aleși a constatat că alegerea s-a făcut în baza legii electorale și, neexistând nicio contestație, l-a validat ca și senator pe național-țărănistul Ștefan Buzilă, care a fost proclamat senator și de către plenul Senatului¹⁸.

---

¹⁶ *Ibidem*, f. 10.

¹⁷ Din acest număr de alegători, numărul total al consilierilor aleși era de 1.078, din care 811 erau români, 208 sași, 45 maghiari și 14 evrei. „Gazeta Bistriții”, nr. 7, din 16 martie 1931, p. 1.

¹⁸ Dezbaterile Senatului (în continuare D.S), nr. 53 din 5 mai 1931, ședința din 30 martie 1931, p. 1958. Rezultatul prezentat în „Gazeta Bistriții”, nr. 8, din 1 aprilie 1931, p. 1, este diferit de cel din Monitorul Oficial. Astfel, Victor Moldovan ar fi primit 516 voturi, Laurențiu Oanea 128, în timp ce Ștefan Buzilă a avut 602 de voturi.

Alegeri generale din 1931

Guvernarea național-țărăniștă începută în 1928 se va încheia în 1931, când, la 4 aprilie, prim-ministrul Gh. Mironescu, și-a înaintat demisia¹⁹. Vestea demisiei a fost primită cu entuziasm în țară, național-țărăniștii fiind văzuți ca principalii vinovați de greutățile de zi de zi ale populației. Este, oarecum, o imagine în oglindă cu momentul venirii național-țărăniștilor la guvernare, în noiembrie 1928: dacă atunci opinia publică a fost alături de P.N.Ț, acordându-i încrederea, acum aceeași opinie publică își manifesta satisfacția la plecarea acestora de la guvernare.

După demisia guvernului Mironescu s-a vehiculat ideea formării unui guvern de concentrare națională, din care să facă parte toate forțele politice importante. Ideea a fost îmbrățișată inițial de cele două mari partide, P.N.L și P.N.Ț, și a fost însărcinat N. Titulescu cu formarea guvernului. A fost o adevărată nebunie toată perioada în care Titulescu a încercat din răspuțeri să formeze un guvern de uniune națională, după dorința regelui. Când lucrurile păreau să fi fost rezolvate și guvernul se putea forma, apărea o neînțelegere și trebuia ca negocierile dintre Titulescu și partide să se reia. Au fost mai multe ipoteze de lucru: un guvern format dintr-o parte din formațiunile politice, un guvern alcătuit din toate grupările politice sau un guvern neutru, care să organizeze alegerile și apoi, pe baza rezultatelor, să se formeze un guvern parlamentar. Cu toată zbaterea lui Titulescu pentru formarea unei coaliții de guvernare, a fost nevoie până la urmă să-și depună mandatul, după ce ultima încercare de a ajunge la un acord cu principalele forțe politice a eșuat²⁰.

---

¹⁹ Demisia guvernului Mironescu a fost premeditată, de către rege, prin demisia din guvern a omului său, Mihail Manoilescu. Acesta își prezintă demisia, invocând faptul că Parlamentul refuzase să voteze un proiect de lege depus de el, referitor la exploatarea gazului metan. Cu toate că Parlamentul a revenit ulterior și a adoptat proiectul de lege, Manoilescu nu a revenit asupra deciziei de a demisiona. Mironescu a interpreta acest gest ca o sugestie venită de la palat, de a prezenta demisia guvernului. Academia Română, *Istoria Românilor*, vol. VIII, coordonator Ioan Scurtu, București, Editura Enciclopedică, 2003, p. 298.

²⁰ După ultimele consultări, guvernul prezidat de Titulescu ar fi trebuit să depună jurământul la data de 19 aprilie 1931, dar chiar în aceeași zi, au apărut neînțelegeri generate de rege. Acesta dorea ca din guvern să facă parte și C. Argetoianu, numire cu care Maniu nu era de acord, cu atât mai mult cu cât Argetoianu susținea noi alegeri și deci dizolvarea Parlamentului, fapt care nu convenea național-țărăniștilor. Toate aceste situații conflictuale dintre liderii politici au dus în cele din urmă la retragerea lui Titulescu. Cu toate că regele, într-un discurs către liderii politici, spunea că dacă această „uniune națională nu se va înfăptui. Eu unul nu voi purta nici o răspundere, având conștiința că am făcut toate eforturile ce le poate face un Suveran în această împrejurare”, implicarea regelui s-a dovedit decisivă pentru căderea soluției guvernului Titulescu. M. I. Costian, *Regele Carol II și partidele politice*, București, Ed. „Lupta” N. Stroilă, 1933, pp. 80-82.

În aceste condiții de adâncire a crizei politice, regele l-a însărcinat pe N. Iorga să formeze un guvern de uniune națională, avându-l alături pe Argetoianu, adevăratul conducător al guvernului. Acest guvern a fost, de fapt, primul guvern tehnocrat din istoria României. Prin numirea acestui guvern, regele vroia să arate partidelor că se poate face o guvernare și în afara partidelor. Ba mai mult, regele, pentru a arăta partidelor că se poate conduce și fără ele, cu ocazia investirii guvernului Iorga, le-a spus membrilor noului guvern: „chiar dacă sunteți în vreun partid politic, v-ați descătușat prin intrarea în acest guvern de orice interes în afară de binele țării”²¹. Deci, cel care se află în slujba regelui, nu trebuie să mai dea socoteală partidului din care face parte. Este o stratagemă prin care regele încearcă să discrediteze ideea de partid și prin care încearcă să fărâmițeze partidele, prin crearea de disidențe în interiorul acestora.

Uniunea națională s-a organizat și în județul Năsăud, unde a avut o listă comună cu liberalii și a făcut campanie contra național-țărăniștilor. Manifestul electoral al uniunii îl prezintă pe Iorga ca un salvator pus de „scumpul și iubitul nostru Rege, cu luminata Sa minte și adânca Sa înțelepciune”, să scoată țara din prăpastia în care se află. Astfel, în situații deosebite de grele, cea mai luminată minte a neamului românesc, „ca dascăl al tuturor dascălilor”, dorește să vină în fruntea țării „nu ca guvern de partid, ci ca unul care înfățișează o tovarășie de oameni devotați intereselor obștești”. Noua guvernare va aduce bunăstare, va înceta vrajba și neînțelegerea din rândul societății, va aduce cinstea și dreptatea în rândul celor care conduc destinele țării, prin încetarea numirii în funcții pe bază de nepotisme sau interese, iar „tot omul să fie la locul unde-l ajută puterile și mintea, nu dus în cârcă de neamuri”. Pentru a avea și o latură mistificatoare, uniunea națională și-a ales ca semn electoral două pătrate, unul în interiorul celuilalt, „care seamănă cu rama dela icoană”²².

Chiar regele Carol, în mesajul adresat Parlamentului cu ocazia întrunirii noului Parlament rezultat în urma alegerii, spunea că certurile existente până atunci între partidele politice au compromis instituția Parlamentului. De fapt, regele încerca oarecum să-și justifice decizia de a-l numi pe Iorga ca prim-ministru și de formare a

---

²¹ *Ibidem*, p. 84.

²² A.N.B.N, Fond *David Alexa*, dos. 124, f. 20. Se mai susținea desființarea cămătăriei și o reformă administrativă în rândul celor care ocupau funcții datorate apartenenței politice, care erau de fapt niște slugi politice și care mâncau din avutul țării „precum mănâncă vârcolacii luna”. Numărul acestor slujbași politici, al acestor lipitori politice, este conform manifestului, de 150.000 de oameni. Chiar dacă cifra este un pic exagerată, este evident că clientelismul politic se practica pe o scară tot mai mare de către toate partidele care ajungeau la guvernare, lucru care secătua bugetul și așa destul de subțire mai ales de la izbucnirea crizei economice.

unei coaliții de uniune națională. În opinia suveranului, singura soluție pentru a putea avea așezăminte stabile și durabile, era aceea a unor „conlucrări spornice” între forțele politice²³. Această colaborare între partide, pe care și-o dorea regele așa de mult, era un fel de experiment prin care se testa reacția opiniei publice la o eventuală trecere de la pluripartidism la partidul unic. Din fericire pentru binele democrației au existat formațiuni politice care nu au dat curs invitației venită la inițiativa regelui, de a participa la această guvernare de uniune națională.

Chiar dacă femeile au primit dreptul să voteze și să candideze pentru consiliile locale și județene, în ceea ce privește dreptul de a vota la alegerile parlamentare pentru colegiul consilierilor locali și județeni, nu le-a fost acordat. Asta în condițiile în care autoritățile județene au interpretat diferit noua situație creată, trecând în listele electorale și femei. A fost nevoie de un ordin telegrafic al Ministerului de Interne prin care se preciza clar că femeile consiliere alese în consiliile comunale și județene nu pot lua parte la alegerea pentru senatori la colegiul consilierilor comunali și județeni²⁴.

Conducerea organizației județene a liberalilor din județul Năsăud, în frunte cu președintele Laurențiu Oanea²⁵, prezintă alegătorilor un manifest electoral prin care le explică motivele care au dus la alianța partidului cu gruparea din jurul lui Iorga. Ca un partid ascultător, la îndemnul regelui Carol al II-lea de a forma un guvern de uniune națională, liberalii nu au stat pe gânduri și s-au alăturat acestui guvern al înfrățirii naționale, văzută ca singura alternativă la repararea „dezastrului” lăsat de guvernarea național-țărănistă. Dacă în 1930 I. G. Duca a criticat printr-un limbaj foarte acid venirea actualului rege în țară, la nici un an distanță, liberalii, în frunte cu același Duca, „lăsând la o parte pentru binele țării și curmarea suferințelor cetățenilor ... orice interes de partid... s-a înfrățit cu Uniunea Națională”, pentru a fi pe plac regelui²⁶.

Propaganda electorală a liberalilor îi prezintă pe aceștia foarte apropiați de Tron, ei de fapt fiind aliații regelui, împreună reușind să-i alunge de la guvernare pe național-țărăniști, văzuți ca răul suprem pentru toate greutățile cetățenilor. Doar împreună, „cumințenia M.S. Regelui și opoziția dârză a Partidului Național-Liberal au înlăturat dela cârmă Partidul Național-Țărănesc”, formând alături de Iorga, o

---

²³ D.S, nr. 1 din 17 iunie 1931, ședința din 15 iunie 1931, p. 1.

²⁴ A.N.B.N, Fond *Tribunalul județului Năsăud*, dos. 55/1931, f. 6. De exemplu, prim președintelui Tribunalului Năsăud, i se cere, de către prefectură, să șteargă din listele electorale ale consilierilor comunali și județeni care i-au fost trimise, pe văduva Hermine Lani, de sub poziția 995.

²⁵ Vicepreședinte era Anastasiu Bejan, în timp ce secretar era Dumitru Nacu.

²⁶ A.N.B.N, Fond *Tribunalul județului Năsăud*, dos. 1084/1932, f. 63.

alianță cu tot ce țara are mai bun și mai cinstit²⁷. De fapt toată această mișcare a liberalilor era făcută din dorința de a se apropia de Palat și de a spăla din impresia pe care au făcut-o regelui declarațiile liderilor partidului în momentul în care a revenit în țară. Pe de altă parte, liberalii erau îngrijorați și de posibilitatea ca național-țărăniștii să se apropie de rege și să devină un partid de casă al Palatului, așa cum au fost ei în perioada domniei regelui Ferdinand. Astfel, atunci când relațiile P.N.Ț cu regele erau pe o pantă descendentă, liberalii au întrevăzut posibilitatea de fi ei cei care să le ia locul în preferințele monarhului.

Alegerile pentru Camera Deputaților s-au desfășurat la data de 1 iunie 1931, fiind înscrși în listele electorale un număr de 4.038.464 de alegători, din care 2.927.112 au participat la vot. Comisia Electorală Centrală a terminat la 9 iunie operațiile privind centralizarea voturilor la nivelul întregii țări și pe circumscripțiile județene, obținându-se următoarele rezultate²⁸:

Nr. crt.	Gruparea politică	Număr voturi	Procent
1.	Uniunea Națională	1.389.901	47,49%
2.	Partidul Național-Țărănesc	438.747	14,99%
3.	Partidul Național Liberal(Gh. Brătianu)	173.586	5,93%
4.	Partidul Poporului	141.141	4,82%
5.	Partidul Țărănesc (Dr. N. Lupu)	100.682	3,44%
6.	Liga Apărării Național Creștine	113.863	3,89%
7.	Partidul Maghiar	139.003	4,75%
8.	Cartelul Partidului Țărănist Democrat și al Ligii Contra Cametei	80.570	2,75%

²⁷ *Ibidem*. Deși dorința regelui era ca la alegeri să existe o singură listă, au existat partide care nu au intrat în jocul regelui și care și-au desemnat proprii candidați. Opozanții sunt văzuți ca niște răufăcători care se opun din răspuțeri făcătorilor de bine, reprezentatii de candidații Uniunii Naționale. Astfel, acești oameni fără răspundere, așa cum sunt prezentați ei de liberali, au „îndrăsneala și lipsa de patriotism să combată guvernul Uniunii Naționale”. Aproximarea de rege i-a făcut pe liberali să creadă că dreptatea este doar de partea lor și că doar ei merită să conducă, fiind aleșii regelui, orice împotrivire a altor formațiuni fiind văzută ca un act de trădare.

²⁸ Arhivele Naționale Istorice Centrale, (în continuare A.N.I.C), Fond *Comisia Centrală Electorală*, dosar 13/1931, f. 28. La aceste alegeri au participat 37 de formațiuni politice și independenți, dar am prezentat doar rezultatele formațiunilor politice care au obținut peste 2% din totalul voturilor exprimate.

9.	Partidul Social Democrat	94.957	3,25%
10.	Partidul Evreiesc	64.193	2,19%
11.	Blocul Muncitoresc	73.716	2,52%

În urma centralizării tuturor voturilor, a rezultat că Uniunea Națională a obținut peste 40% din total, astfel a devenit grupare majoritară, conform art. 90 din legea electorală. Aceste alegeri au adus și o situație unică în viața politică interbelică de până atunci: niciun partid minoritar nu a reușit să obțină majoritatea absolută în nicio circumscripție, neputându-se aplica prevederile art. 91 din legea electorală.

În aceste condiții, din totalul de 387 de mandate la Camera Deputaților, grupările majoritare i-au fost atribuite jumătate, adică 193 de mandate, restul de 194 împărțindu-se formațiunilor politice care au trecut pragul electoral de 2%, proporțional cu procente de voturi obținute la nivelul întregii țări de fiecare grupare politică. După ce s-au scăzut din numărul total de voturi, voturile partidelor care nu au trecut de pragul electoral și voturile anulate la despuieră scrutinului, a rezultat următoarea împărțire a mandatelor²⁹:

Nr. crt.	Gruparea politică	Procent	Nr. mandate
1.	Uniunea Națională	49,46%	96
2.	Partidul Național-Țărănesc	15,61%	30
3.	Partidul Național Liberal(Gh. Brătianu)	6,18%	12
4.	Partidul Poporului	5,02%	10
5.	Partidul Țărănesc (Dr. N. Lupu)	3,58%	7
6.	Liga Apărării Național Creștine	4,05%	8
7.	Partidul Maghiar	4,95%	10
8.	Cartelul Partidului Țărănist Democrat și al Ligii Contra Cametei	2,87%	6
9.	Partidul Social Democrat	3,38%	6
10.	Partidul Evreiesc	2,38%	4
11.	Blocul Muncitoresc	2,62%	5
	Total	100%	194 mandate

²⁹ *Ibidem*, f. 28. Numărul mandatelor obținut de Uniunea Națională a fost de 193+96=289.

Aceste mandate au fost distribuite pe circumscripțiile electorale, pentru grupările minoritare repartitia mandatelor s-a făcut în baza art. 94 alin. 2 din legea electorală, în ordinea descrescătoare a procentelor, câte un mandat pentru fiecare cap de listă.

Pentru alegerile la Camera Deputaților, în județul Năsăud au fost depuse 10 liste ale formațiunilor politice, după cum urmează³⁰:

Nr. de ordine al listei	Gruparea politică	Numele candidaților	Semnul electoral
I	Uniunea Națională	Dr. Tit Mălai, Dr. Arthur Connerth, Gavril Bochiș.	
II	Partidul Național Țărănesc	Dr. Dumitru Manu ³¹ , Dr. Vasile Butta, Dr. Traian Login	
III	Partidul Poporului	Dr. Victor Moldovan, Dr. Victor Manu ³² , Octavian Sălvan	
IV	Partidul Țărănesc (Dr. N. Lupu)	Andrei Buzdug ³³ , Dumitru Candale, Alexa Avram	
V	Partidul Social Democrat	Popescu Ioan, Penteker Ioan, Borșa Ștefan	
VI	Partidul Evreiesc	Iuliu Halberg, Dr. Israel Scherf, Israel Rachmuth	
VII	Cartelul Partidului Țărănist Democrat și al Ligii Contra Cametei	Buta Mihail, Augustin Suaia, Varga Constantin	
VIII	Partidul Național Liberal(Gh. Brătianu)	Berceanu Ioan ³⁴ , Ervin Comșa, Ianul Ioan	
IX	Partidul Maghiar	Dr. Gyarfas Elemer, Szekely Alexandru, Beke Edmund	
X	Liga Apărării Național Creștine	Octavian Mărcușiu ³⁵ , Pavel Oul, Pop Victor	

³⁰ *Ibidem*, f. 91-92.

³¹ Profesor de telogie din Gherla.

³² Avocat din Cluj.

³³ Profesor din Cluj.

³⁴ Inginer din București.

³⁵ Preot și profesor din Cluj.

Numărul alegătorilor înscriși în listele electorale pentru alegerile la Camera Deputaților din 1 iunie era de 37.257. Numărul alegătorilor votanți a fost de 25.968, din care 751 de voturi au fost anulate, iar 213 au fost anulate la prezentare³⁶. Numărul celor care nu s-au prezentat la vot a fost de 11.076, ceea ce reprezintă 29,7% din numărul alegătorilor înscriși în listele electorale³⁷.

În urma alegerilor din 1 iunie 1931 pentru Camera Deputaților, în județul Năsăud au rezultat următoarele rezultate³⁸:

Numărul de ordine al listei	Gruparea politică	Voturi obținute	Procent
I	Uniunea Națională	8.863	34,13%
II	Partidul Național Țărănesc	5.288	20,36%
III	Partidul Poporului	4.300	16,56%
IV	Partidul Țărănesc (Dr. N. Lupu)	722	2,78%
V	Partidul Social Democrat	1.282	4,94%
VI	Partidul Evreiesc	1.037	3,99%
VII	Cartelul Partidului Țărănist Democrat și al Ligii Contra Cametei	1.061	4,09%
VIII	Partidul Național Liberal(Gh. Brătianu)	777	2,99%
IX	Partidul Maghiar	1.319	5,08%
X	Liga Apărării Național Creștine	568	2,19%
	Voturi anulate	751	2,89%

³⁶ Aceste voturi sunt considerate ca fiind neexprimate și nu se adună la numărul alegătorilor votanți.

³⁷ Dezbaterile Adunării Deputaților (în continuare D.A.D), nr. 3 din 18 iunie 1931, ședința din 15 iunie 1931, p. 9. Surprinde oarecum numărul destul de mare de absenți, cu toate că exista încă sancțiunea amenzii de 500 lei pentru cei care nu își exercită dreptul de vot, fără a avea vreun motiv. În ceea ce privește motivele pentru care pot fi motivați de la vot, în procesul verbal al secției de vot de la Șieu se precizează că organele comunale i-au motivat pe toți cei 592 de alegători care nu au participat. Motivele pentru care puteai fi iertat erau: plecarea din comună, boala, senilitate, infirmitate. A.N.B.N, Fond *Tribunalul Năsăud*, dos. nr. 38/1931, f. 2. Deci pentru această secție au fost „salvați” de la plata amenzii toți cei care nu au votat. Pot fi două explicații pentru această decizie: dorința autorităților locale de a nu supăra alegătorii, ținând cont că urmau alte alegeri sau faptul că oricum cei care nu au fost prezenți vor fi iertați de autoritățile centrale de plata amenzii, cum au fost și la alegerile trecute, și atunci nu avea rost să mai facă tabele cu numele celor absenți și să le trimită amenzile.

³⁸ A.N.I.C, Fond *Comisia Centrală Electorală*, dosar 13/1931, f. 91-92.

În urma distribuirii mandatelor la nivelul întregii țări, parlamentarii aleși ai județului Năsăud au fost: Tit Mălai din partea formațiunii guvernamentale, național-țărănistul Dumitru Manu și Victor Moldovan, reprezentantul Partidului Poporului³⁹. Ca și supleanți, au fost declarați: Arthur Connerth, Gavril Bochiș, Vasile Butta, Traian Login, Victor Manu, Octavian Sălvan⁴⁰.

Pentru alegerea unui senator la colegiul universal au fost depuse 5 liste în județul Năsăud. Lista nr. 1 a Partidului Poporului, având candidat pe Victor Moldovan, lista nr. 2 a Uniunii Naționale care a avut candidat pe Laurențiu Oanea, lista nr. 3 a Partidului Național Liberal (Gh. Brătianu), având candidat pe Macedon Maioreanu, lista nr. 4 a Ligii Apărării Național Creștine, pe care se afla candidatul Ioan Șchiopul și lista nr. 5 a Partidului Național Țărănesc, având candidat pe Nicolae Rogneanu.

La aceste alegeri au fost înscrși 18.699 de alegători, din care 12.044 s-au prezentat la vot, existând 20 de buletine nule și 234 de buletine anulate. Câștigătoare a fost declarată lista Uniunii Naționale, care a întrunit 5.934 de voturi, în timp ce Partidul Poporului a obținut 3.598 de voturi, Partidul Național Liberal (Gh. Brătianu) a fost votat de 220 de alegători, Liga Apărării Național Creștine a primit 136 de voturi, în timp ce Partidul Național Țărănesc a fost votat de 1.922 de alegători⁴¹. Comisia de verificare a titlurilor senatorilor recent aleși a constatat că această alegere s-a făcut în baza legii electorale și că nu există nicio contestație, propune plenului să-l proclame ales ca și senator al colegiului universal pe Laurențiu Oanea. Gr. Constantinescu, președintele provizoriu al Senatului, îl proclamă ales pe Laurențiu Oanea.

La colegiul consilierilor comunali și județeni, alegerea pentru un post de senator s-a desfășurat în data de 6 iunie 1931. Pentru aceste alegeri la nivelul județului Năsăud erau înscrși 1.047 de alegători, din care 998 au votat. Formațiunile politice au depus 6 liste și anume⁴²:

Numărul de ordine al listei	Gruparea politică	Numele candidaților
1.	Uniunea Națională	Vasile Bichigean
2.	Partidul Țărănesc (dr. N. Lupu)	Victor Varna

³⁹ „Gazeta Bistriții”, nr. 15-16, din 18 iunie 1931, p. 1.

⁴⁰ D.A.D, nr. 7 din 25 iunie 1931, ședința din 22 iunie 1931, p. 232.

⁴¹ D.S, nr. 3 din 26 iunie 1931, ședința din 16 iunie 1931, p. 41.

⁴² *Ibidem*.

3.	Partidul Poporului	Victor Moldovan
4.	Partidul Național Țărănesc	Dumitru Manu
5.	Lista Independentă	Alex Pălăgieșu
6.	Partidul Național Liberal (Gh. Brătianu)	Macedon Maioreanu

Cu privire la alegerea pentru colegiul consilierilor comunali și județeni a existat o contestație în 3 puncte, depusă de delegatul listei nr. 4, Leonida Pop. La primul punct, se contesta modul în care s-a făcut votarea de către consilierii din plasa Năsăud. Aceștia, înainte de vot, au fost duși în localul preturiei aflat la o distanță de aproximativ 50 de metri de localul de vot, unde li s-a luat declarație scrisă că vor vota candidatul guvernamental, ținând cont de jurământul depus în calitate de consilieri. Pentru votul acordat listei guvernamentale li se promitea că li se vor satisface toate doleanțele, iar în caz contrar, au fost amenințați cu închisoarea. Toate acestea au fost făcute de pretorul Vasile Moisil, din ordinul prefectului. Punctul doi al contestației făcea referire la influențarea alegătorilor de către Laurențiu Oanea, care, în schimbul votului, le dădea bonuri cu care puteau să comande băutură și mâncare la cârciumile Rahova și Grivița, atât înainte cât și după ce votau⁴³.

La punctul trei al contestației depuse de Leonida Pop se făcea referire la o încălcare a legii electorale, comise de președintele secției de vot de la Năsăud, judecătorul Petru Hatala, care, la ordinul prim președintelui Tribunalului Năsăud, Zaharia Dumitru, a eliberat duplicate ale cărților de alegător, chiar în timpul votării⁴⁴. Toate aceste nereguli, precizate de Partidul Național Țărănesc, erau întâlnite și cu ocazia altor alegeri, fiind făcute chiar și de către național-țărăniști. Dar bineînțeles că instituțiile abilitate cu rezolvarea lor se aflau de fapt în slujba partidului de guvernământ, astfel că toate aceste contestații erau într-un final clasate sau nu li se dădea niciun răspuns.

---

⁴³ Pe perioada alegerilor cârciumile nu aveau voie să servească băuturi alcoolice, dar această prevedere a fost încălcată aproape la toate alegerile, partidul care organiza alegerile, prin prefectii și instituțiile de forță din subordinea guvernului, închideau ochii la aceste practici, considerate a fi un mijloc eficient de a-și răsplăti alegătorii. Astfel, fiecare partid critica aceste practici când se afla în opoziție și le îmbrățișa când ajungea la putere și organiza alegerile. Conform contestației, toată această fraudare era foarte bine organizată. Alegătorii erau organizați în grupuri, conduse de anumiți lideri din cuprinsul județului, numiți de către prefect. De exemplu, dintre cei care erau conducătorii grupurilor de alegători și care făceau propagandă pentru a se vota cu lista guvernului, pot fi amintiți, pretorul Emil Dumitru din Rodna, notarul Dionisie Marius din Nepos, învățătorii Boșca Dumitru și Constantin Partene din Maieru. A.N.B.N, Fond *Tribunalul Năsăud*, dos. nr. 56/1931, f. 4.

⁴⁴ *Ibidem*. Se dă și un exemplu de alegător care a beneficiat de un duplicat al cărții de alegător, în persoana lui Bulz Vasile, din comuna Romuli.

Biroul electoral județean, după ce a centralizat toate voturile, a constatat că Uniunea Națională a obținut 567 de voturi, Partidul Țărănesc (dr. N. Lupu) a primit 18 voturi, Partidul Poporul a întrunit 35 de voturi, Partidul Național Țărănesc a fost votat de 281 de alegători, Lista independentă a obținut 85 de voturi, în timp ce Partidul Național Liberal (Gh. Brătianu) a obținut 10 voturi. Comisia de verificare a titlurilor noilor senatori aleși a constatat că această alegere s-a făcut respectând legislația în vigoare, contestațiile depuse nefiind întemeiate, a validat alegerea și plenul Senatului l-a proclamat ales pe candidatul Uniunii Naționale, Vasile Bichigean⁴⁵.

Concluzii

Aceste alegeri organizate în anul 1931 reprezintă primele manifestări electorale ale alegătorilor români după urcarea pe tron a regelui Carol al II-lea. După o perioadă de nemulțumiri, cauzate de prestația regenței, venirea regelui Carol a fost văzută, de marea majoritate a populației, ca lucrul care avea să schimbe, în bine, fața României, atât în domeniul economic, cât și în cel politic. Slaba autoritate a regenței a făcut ca restaurația să se facă fără nici o opoziție majoră din partea cetățenilor, care, dimpotrivă, au salutat evenimentul.

Cele două mari partide, P.N.L și P.N.Ț, s-au poziționat, inițial pe poziții diametral opuse. Dacă la început național-țărăniștii au sprijinit reîntoarcerea lui Carol în România, liberalii s-au declarat total împotriva, existând și anumite declarații, făcute în special de fruntașul liberal, I.G. Duca, împotriva regelui⁴⁶. Însă după trecerea câtorva luni situația se va schimba radical, astfel că liberalii vor deveni printre cei mai înfocați susținători ai regelui, pe când național-țărăniștii se vor transforma în principalii critici ai politicii regelui.

Noul regim instaurat a adus și o masivă participare în alegeri a diferitelor grupări politice. La alegerile generale pentru Camera Deputaților, din județul Năsăud și-au depus candidatura nu mai puțin de 10 formațiuni politice. Se pare că cele 6 rânduri de alegeri de până atunci au maturizat corpul electoral, alegătorii căpătând experiență, iar competiția electorală a devenit tot mai aprigă. Grupările politice au început să facă o propagandă tot mai

---

⁴⁵ *Ibidem*.

⁴⁶ Acesta declarase că preferă mai bine „să i se taie mâna decât să trebuiască a servi un asemenea regim”. Nicolae Iorga, *Supt trei regi*, București, ediția II, 1932, p. 437. Tot cu privire la acest eveniment, Duca precizează că „fapta de astă-noapte este cea mai primejdioasă aventură”. De fapt, aceste declarații le-a făcut din dorința de a se ralia opiniei șefului de partid, Vintilă Brătianu, care era temător că dorea să-l înlăture de la conducerea partidului. Academia Română, *Istoria Românilor*, vol. VIII, coordonator Ioan Scurtu, București, Editura Enciclopedică, 2003, p. 283.

înverșunată,afișele electorale prezentând în termeni laudativi proprii candidați și criticând vehement pe cei ai opoziției. Au început să apară și știrile false în presă, menite să scadă popularitatea unor oameni politici sau partide⁴⁷.

În ceea ce privește prezența la vot la alegerile din 1931, aceasta a fost de 70,3% la Camera Deputaților, de 64,4% la Senat, colegiul universal și de 95,3% la Senat, colegiul consilierilor comunali și județeni.

Ca și noutăți la aceste alegeri pot fi amintite prima candidatură a unei liste independente la Senat, colegiul consilierilor comunali și județeni, în persoana lui Alex Pălăgieșu, care a obținut un scor onorabil, de 8,5%, devansându-l pe candidatul Partidului Poporului, mult mai titratul Victor Moldovan, care a fost votat de doar 3,5% din numărul de alegători. Trebuie ținut însă cont la aceste rezultate, că voturile au fost date de consilierii comunali și județeni, care, în marea lor majoritate, sprijină gruparea guvernamentală, astfel că rezultatul la acest colegiu nu corespunde adevăratei intenții a electoratului. Altă noutate ar fi situația nemaiîntâlnită până atunci în județul Năsăud, ca aceeași persoană să candideze atât pe listele de la Camera Deputaților, cât și pe cele două liste la colegiile pentru Senat. Este vorba de Victor Moldovan, din partea Partidului Poporului, care a candidat la Camera Deputaților, la Senat-colegiul universal și la Senat-colegiul consilierilor comunali și județeni⁴⁸. Oricum, toate aceste trei candidaturi, i-au adus până la urmă, scaunul mult dorit de deputat.

În ceea ce privește alegerile la Senat, la colegiul consilierilor comunali și județeni, trebuie remarcat că, chiar dacă partidul de guvernământ a câștigat atât alegerile parțiale, cât și cele generale, scorul obținut nu a mai fost așa de covârșitor, ca la alegerile din anii trecuți. La alegerile parțiale din martie 1931, P.N.Ț, partidul de guvernământ din acea perioadă, a obținut doar 49%, în timp ce la alegerile generale din iunie, Uniunea Națională a fost votată de 56,8%. Aceste alegeri arată că influența partidului de guvernământ, cu toate

---

⁴⁷ De exemplu, ziarul de casă al liberalilor din județul Năsăud, „Răsunetul”, a publicat o știre despre fostul prefect național-tărănist, Vasile Butta, care ar fi părăsit P.N.Ț și ar fi trecut la formațiunea Ligii contra Cametei. A fost nevoie ca Vasile Butta să facă o dezmințire în „Gazeta Bistriții”, în care a negat informația, precizând că nu va părăsi partidul și nu va candida pe listele altei formațiuni politice. „Gazeta Bistriții”, nr. 14 din 27 mai 1931, p. 5.

⁴⁸ A fost o situație oarecum ciudată ca aceeași persoană să candideze pe toate listele partidului pe care-l reprezintă. Asta poate să conducă la două concluzii: ori Victor Moldovan își dorea cu orice preț să ajungă pe băncile Parlamentului prin orice mijloc, și atunci s-a pus pe toate listele, nelăsând niciun alt candidat să aibă vreo șansă, ori Partidul Poporului din județul Năsăud nu mai avea o altă persoană capabilă să candideze.

presiunile puse pe consilieri, începe să scadă simțitor, alegătorii consilieri votând și din convingeri, nu doar din obligație.

Făcând o radiografie a alegerilor generale din 1931 în județul Năsăud, Uniunea Națională a obținut cele două mandate de senatori și un mandat de deputat, Partidul Poporului a primit un mandat de deputat, iar celălalt mandat de deputat a revenit P.N.Ț. Se pare că situația grea din ultimii ani și-a pus amprenta pe evoluția național-țărăniștilor și în județul Năsăud, nemiareușind să obțină rezultatele foarte bune de la ultimele alegerile, când, fiind în opoziție, au reușit să câștige alegerile. Această scădere a numărului de voturi ai național-țărăniștilor poate fi pusă și pe seama numărului mare de formațiuni care au participat la aceste alegeri, pe guvernarea sub așteptări pe care au avut-o începând cu 1928, pe maturizarea electoratului și nu în ultimul rând, pe o revigorare a mișcării liberale din județ, mai ales după ce la conducerea liberalilor a ajuns Laurențiu Oanea.